

Poznań, 10. kwietnia, 2014

Prof. UAM, dr hab. Jacek Pyżalski

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

**Ocena dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego
i organizacyjnego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
dr Justynie Dobrołowicz**

Dr Justyna Dobrołowicz uzyskała tytuł magistra pedagogiki w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach (obecnie UJK) w 1993 roku a tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki 6 lat później w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie (tytuł rozprawy: *Kreatywność uczniów szkół podstawowych a ich osiągnięcia*, promotor: prof. zw. dr hab. Andrzej Bogaj, recenzenci: prof. zw. dr hab. Tadeusz Lewowicki, prof. dr hab. Stanisław Popek). Od ukończenia studiów jest zatrudniona w Zakładzie Pedagogiki Ogólnej i Teorii Wychowania w Instytucie Pedagogiki i Psychologii UJK.

W myśl treści art. 16, pkt. 1 i 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (ze zmianami z dnia 18. 03. 2011 r.) ocenie w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego podlegają:

osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, które powinny stanowić znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej. Ocenie podlega również aktywność naukowa lub artystyczna Kandydata.

Art. 16 ust. 3 Ustawy zobowiązuje do oceny Kandydata we wskazanych obszarach zgodnie z kryteriami oceny ujętymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa

Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165).

Ocena osiągnięć naukowo-badawczych dr Justyny Dobrołowicz po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, zgodnie z kryteriami oceny w postępowaniu habilitacyjnym wskazanymi w § 3. Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 września 2011 r. (Dz. U. Nr 196, poz. 1165):

1.1. Autorstwo/współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH).

Autorka wykazała w tym punkcie dwie publikacje jednoautorskie, tj:

1. Współczesna szkoła wobec ekspansji kultury popularnej „Edukacja”, 4, 2010
2. Hegemonia ekonomicznego myślenia o edukacji w polskim dyskursie prasowym, „Ruch Pedagogiczny”, 2013

Obydwa czasopisma w momencie ukazania się artykułów znajdowały się na liście ERIH w tym *Edukacja* z kategorią krajową (NAT) a *Ruch Pedagogiczny* z kategorią międzynarodową drugiego stopnia (INT 2) (najnowsza kategoryzacja z 2011 roku)

W związku z powyższym formalnie kryterium to uznać należy za spełnione.

Ocena tekstów

Obydwa przedstawione do oceny teksty z tej kategorii mieszczą się w dwóch głównych zarysowanych przez Habilitantkę w autoreferacie obszarach zainteresowań badawczych. Tekst pierwszy (*Współczesna szkoła...* obejmuje problematykę socjokulturowych przemian i wyzwań, jakie stawiają one współczesnej szkole, szczególnie w obszarze uwarunkowań socjalizacji młodych ludzi i procesów wychowawczych. W centrum rozważań Autorki znajduje się kultura popularna, która wskazywana jest jako coraz bardziej dominująca w recepcji młodego pokolenia a jednocześnie nie zawsze rozumiana i asymilowana przez nauczycieli i szkołę. Autorka

określa współczesną kulturę jako różnorodną, zmienną i niejednoznaczną, wskazując jednocześnie, że do uczestnictwa w takiej kulturze trudno jest przygotować młodego człowieka za pomocą tradycyjnych rozwiązań pedagogicznych, które sprawdzały się w inaczej funkcjonującym bardziej spójnym i zhierarchizowanym świecie. W ujęciu Autorki prawdziwe życie, w którym jest zanurzony młody człowiek dzieje się w zbudowanej przez popkulturowe media (np. prasę dla nastolatków) rzeczywistości i to ono, a nie tradycyjne środowiska socjalizacyjne decyduje o tym, jak funkcjonują młodzi ludzie wkraczają w świat wartości. Choć można by dyskutować z tym mediocentrycznym ujęciem (szczególnie w czasach aktywnego odbiorcy i konwergencji mediów) to należy zauważyć, iż takie myślenie konsekwentnie pojawia się także w innych publikacjach Habilitantki i jest swoistą osnową jej myślenia o roli współczesnej kultury popularnej w życiu młodych ludzi. Autorka przywołuje koncepcje wskazujące na to, iż (młodzi) ludzie nie są biernymi odbiorcami kultury masowej (jak wskazuje to choćby w swoich publikacjach medioznawca D. Buckingham) jednak egzemplifikując wpływ mediów oddziaływaniem prasy kolorowej dla dorastających dziewcząt, robi to w sposób wskazujący często na jednoznaczny deterministyczny wpływ przekazów tego typu medium na czytelniczki. Same analizy treści i formy przekazywanej w wybranych czasopismach prowadzone są bardzo kompetentnie i rzetelnie. Analiza ta jest wielopoziomowa i odnosi się zarówno do formalnych aspektów tekstów takich jak formy dziennikarskie, czy właściwości edycyjne ale także w kontekście analizy dyskursu obejmuje takie sprawy jak przekazywane wartości, czy wręcz propagowany przez redakcję i autorów konsumpcyjny model życia (w procesie nazywanym w tym kontekście propagandą społeczną). Jednocześnie Autorka formułuje wiele interesujących postulatów w odniesieniu do edukacji medialnej, czy nawet współczesnego wychowania w szkole w szerszym zakresie wskazując na koniecznej asymilacji i oswojenia popkultury dla potrzeb wychowania poprzez jej zrozumienie przez nauczycieli a także nowoczesną edukację medialną.

Drugi tekst wpisuje się w obszar badawczy związany z analizą współczesnej polskiej szkoły, ze szczególnym nastawieniem na to jak jej wizerunek konstruowany

jest przez autorów tekstów dziennikarskich we współczesnych opiniotwórczych tygodnikach.

Autorka koncentruje się w tekście na krytycznym podejściu do neoliberalnego myślenia o edukacji. W większości przypadków dokumentuje omawiane zjawiska raportami z badań, w nielicznych przypadkach (np. gdy pisze o dynamice przyrostu ilości studentów, czy przeważających stylach nauczania w polskiej szkole) przywoływane są dane, czy formułowane stwierdzenia generalizujące bez odniesienia do źródeł. Autorka słusznie podkreśla, skądinąd oczywisty fakt, że treść artykułów na temat edukacji nie są jedynie zwierciadłem rzeczywistości, ale odzwierciedlają także poglądy i przekonania autorów, a także wykazują związek z profilem określonego czasopisma. Tym bardziej, że język stosowany przez autorów tekstów w prasie opiniotwórczej przekłada się w pewnym stopniu na to, jak czytelnicy postrzegają opisywane zjawiska (w tym przypadku edukacyjne – głównie kondycję polskiej szkoły). Autorka bazując na empirycznym materiale 115 tekstów prasowych z ważnych pięciu tygodników zarysowuje problematykę hegemonii ekonomicznego myślenia o edukacji skupionego na instrumentalnym jej rozumieniu w postaci procesu, który ma zapewnić jednostkom sukces ekonomiczny a firmom odpowiednio wykwalifikowaną siłę roboczą. Analizy prowadzone przez Habilitantkę są dojrzałe i prawidłowo ilustrowane dobrze dobranym materiałem empirycznym. Jednocześnie dokonuje swoistej „wiwisekcji” języka stosowanego w tekstach artykułów, wskazując na te jego elementy, które podkreślają neoliberalny sposób myślenia o edukacji, negujący jej autoteliczną wartość. Przytoczone przez Habilitantkę dane w znacznym stopniu uzasadniają przyjętą przez Autorkę interpretację, iż język części mediów ma charakter opresyjny i buduje jednowymiarowy sposób myślenia o edukacji. Szkoda także, że anglojęzyczna wersja abstraktu tego tekstu zawiera wiele błędów językowych. Drobną usterką metodologiczną jest także to, iż Autorka we wstępie obiecuje analizę tekstów z pięciu czasopism podczas, gdy w tekście przywołuje i interpretuje jedynie teksty z czterech.

Podsumowując, obydwie teksty, wydane stosunkowo niedawno, obejmują tematycznie obszar głównych zainteresowań badawczych Habilitantki. Należy uznać je za publikacje o wysokim poziomie merytorycznym, wnoszącym nową wiedzę pedagogiczną. Co ważne powstały one w oparciu o badania własne Autorki, w których z sukcesem zastosowano metodę analizy dyskursu.

1.2. Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych nie znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy.

Habilitantka łącznie wymienia w autoreferacie 3 monografie, 8 artykułów z czasopism krajowych spoza listy ERIH oraz 20 rozdziałów w pracach zbiorowych (nie przedstawiając jednak do oceny wszystkich wymienionych prac). Analiza tytułów nie przedstawionych do oceny prac wskazuje na częste powtórzenia lekko tylko zmodyfikowanych tematów - trudno jednak stwierdzić jaka część treści także podlega powtórzeniom. Dorobek, który wskazuje w autoreferacie Habilitantka trudno uznać za szczególnie bogaty ilościowo, a ocena jego rzeczywistego potencjału jakościowego jest niełatwa ze względu na to, iż Kandydatka dołączyła do oceny jedynie ok. połowy wymienionych prac – zatem jedynie ich dotyczyć będzie ocena merytoryczna, której dokonam w recenzji.

Przedstawione w tym punkcie do oceny publikacje Habilitantki mieszczą się zasadniczo w dwóch zarysowanych wyżej obszarach eksploracji naukowej oraz w trzecim słabiej zarysowanym obszarze związanym z problematyką kreatywności uczniów w kontekście przemian i funkcjonowania współczesnej szkoły (należy tutaj zaliczyć trzy publikacje, wydaną w 2002 roku monografię *Kreatywność uczniów a ich osiągnięcia szkole* oraz artykuł pt. *Kreatywność dzieci i młodzieży w świetle przemian współczesnej szkoły (2000)* oraz częściowo nowszy popularnonaukowy tekst pt. *Uczeń zdolny w szkole* opublikowany w 2004 roku w czasopiśmie *Psychologia w szkole*. Ocena tego ostatniego obszaru jest utrudniona, gdyż Habilitantka nie zdecydowała się,

aby dołączyć do oceny monografię, stanowiącą zresztą na podstawie bazy badań IBE – monografię podoktorską, która nie powinna być przedstawiana jako część dorobku przedstawionego do oceny w obecnej procedurze – liczbę uwzględnionych w ocenie monografii należy zatem ograniczyć do dwóch. Ten obszar wydaje się być odzwierciedleniem wcześniejszych zainteresowań badawczych Autorki – nie jest on specjalnie pogłębiony ani nie zawiera treści stanowiących szczególny autorski wkład Habilitantki w dyscyplinę naukową – brak też wyraźnych nawiązań do tego obszaru w nowszych publikacjach.

W obszar zainteresowań naukowych dr Justyny Dobrołowicz związanych z wpływem zmian społeczno-kulturowych na rozwój młodych ludzi, głównie w zakresie oddziaływania mediów, wpisuje się przede wszystkim wydana w 2010 roku monografia pt. *Jaki jest chłopak? Dyskurs męskości w piśmie dla trzynastolatek*. Monografia ta, jest dojrzałą publikacją wynikającą z około dziesięciu lat doświadczeń Autorki w zakresie zajmowania się tą problematyką. W pierwszym rozdziale książki Habilitantka dokonuje pedagogicznej analizy przemian współczesnej kultury, ze szczególnym uwzględnieniem takich zjawisk, jak przesunięcie socjalizacyjne przejawiające się tym, iż rola tradycyjnych środowisk socjalizacyjnych jak rodzina czy szkoła ulega redukcji. Co więcej młodzi ludzie nie dostają od świata dorosłych gotowej mapy (Bauman), a właściwie sami stają się „nauczycielami” starszego pokolenia (kultura prefiguratywna). W tej dosyć skomplikowanej sytuacji, młody człowiek łatwo może poddać się kulturze konsumpcji wspieranej przez przekazy medialne. Rozważania tego rozdziału są kompetentne, chociaż czasami sprawiają wrażenie zbyt „wyostrzonych” i nieuwzględniających znacznego wewnętrznego zróżnicowania stylów życia młodzieży. Stanowią one dobrą bazę do analizy przedstawianych w dalszej części wyników badań własnych. Rozdział drugi poświęcony został wpływowi mediów i ich roli kulturotwórczej. Bardzo kompetentnie omówiono w nim teorie wpływu mediów (m.in. koncepcje takich badaczy jak Gerbner, Lazarsfeld, Hall) oraz mechanizmy takiego oddziaływania. W rozdziale tym Autorka wyraźnie, w przeciwieństwie do niektórych innych swoich publikacji zaznacza dystans do podejścia mediocentrycznego – co można interpretować jako

element naukowego dojrzewania i coraz lepszego rozpoznawania badanej problematyki. W rozdziale 3. dokonano wielowymiarowej analizy problematyki męskości jako zarówno kategorii biologicznej, jak i kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem teorii odnoszących się do socjalizacji i wychowania. W rozdziale 4. Autorka przechodzi do analizy rynku prasy kolorowej dla dziewcząt w Polsce po zmianie ustrojowej, wskazując zarówno na szerszy kontekst funkcjonowania takiej prasy, jak i konkretnego wybranego do analizy czasopisma (*13. Magazyn Szczęśliwej Nastolatki*). Wreszcie w rozdziale piątym Autorka przechodzi do przedstawienia metody badawczej, którą stosuje i wreszcie analizy dyskursu męskości w wybranym czasopiśmie – z wykorzystaniem autorskich kategorii oraz formułując pogłębione wnioski pedagogiczne.

Podsumowując, oceniana monografia stanowi silny punkt dorobku Habilitantki – jest to praca dojrzała teoretycznie i poprawna w kontekście wykorzystanej metodologii badań. Jednocześnie dzięki autorskim analizom treści tej pracy stanowią nowy wkład w wiedzę pedagogiczną.

W obszar badawczy związany z przemianami społeczno-kulturowymi wpisuje się także kilka tekstów poszerzających ten obszar także o rozważania nad tzw. nowymi mediami głównie internetem. Zaliczam do nich tekst *Postawy studentów kierunków pedagogicznych wobec internetu* (2003). Jest dużą wartością, iż Autorka dziesięć lat temu podjęła się próby empirycznej eksploracji tego jak kompetencje i postawy nauczycieli wobec internetu mogą przekładać się na wartość pedagogiczną ich oddziaływań edukacyjnych. Temat ten jest bowiem aktualny i podejmowany przez pedagogów także w obecnych badaniach. Przy okazji analizując treść tego tekstu można przekonać się jak wiele pesymistycznych przewidywań dotyczących internetu i jego wpływu na socjalizację młodego pokolenia okazało się nietrafionych i nie znalazło potwierdzenia w późniejszych projektach empirycznych. Zmienił się także sam internet (Web 2.0) oraz powszechność jego wykorzystania oraz charakter nierówności cyfrowych, także tych związanych z aktorami systemu edukacji – dlatego też po raptem dziesięciu latach wiele ustaleń artykułu należy traktować jako historyczne i zdezaktualizowane, co nie jest oczywiście winą Autorki. Na uwagę w

tym artykule zasługuje wkład wnikliwości naukowej Autorki i jej niepoddawanie się dosyć powszechnej dekadę temu panice moralnej dotyczącej wartościowanych negatywnie zjawisk wychowawczych związanych z internetem. Przeciwnie – wskazuje ona na konieczność rozumienia i inkorporowania nowych mediów w procesy edukacyjne, warunkując to nie tyle technicznymi, co społecznymi kompetencjami nauczycieli w zakresie wykorzystania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych. O ile treść merytoryczna tego artykułu jest wartościowa i dowodzi dobrego rozeznania Autorki w literaturze tamtego okresu oraz zawiera interesujące refleksje pedagogiczne, o tyle część prezentująca wyniki badań wymaga zdecydowanej krytyki. Sposób tworzenia narzędzi badawczych w tym konstruowania pytań wskazuje na zdecydowanie niskie kompetencje Habilitantki w zakresie realizacji badań w podejściu ilościowym. Bardzo wątpliwe jest to, czy pytania charakteryzują się trafnością względem teoretycznych założeń (składniki trójczynnikowej koncepcji postawy – szczególnie te zastosowane w odniesieniu do komponentu behawioralnego). Niektóre pytania (np. tab. 1) zawierają dwie odpowiedzi w pojedynczych pozycjach kafeterii. Autorka nie rozróżnia też w interpretacji wyników deklaracji od faktów (ktoś mówi, że potrafi, tzn. że potrafi coś wykonać). Pojawiają się też w tym tekście błędy w pisowni nazwisk badaczy (np. Morody, zamiast Marody). Wątek nauczyciela jako pośrednika między młodym człowiekiem a mediami (czy szerzej kulturą popularną) jest obecny także w tekście *Współczesna szkoła wobec jednej z ofert kultury popularnej*. W tekście tym Autorka wskazuje na ponownie na zanurzenie młodego człowieka w nurcie kultury popularnej, której ignorowanie przez szkołę i nauczycieli przedstawia jako błąd pedagogiki. Wskazuje jednocześnie na możliwości pedagogicznego oddziaływania w tym obszarze. Rozważania ilustrowane są wynikami niewielkiego badania na celowej próbie nauczycieli studiów podyplomowych (N=100). Badanie obejmuje problematykę przekonań i postaw nauczycieli dotyczących czytelnictwa prasy młodzieżowej. Jego interpretacja nie jest specjalnie pogłębiona a wyniki nie są zestawione z innymi danymi (np. poziomem rzeczywistej popularności poszczególnych tytułów). Do tego obszaru zaliczyć także należy tekst z pracy zbiorowej pt. *Socjalizacja młodego pokolenia w warunkach dominacji kultury*

popularnej. Analiza treści czasopisma „13. Magazyn Szczęśliwej Nastolatki” – oraz tekst „Kształtowanie kobiecości” w wybranych czasopismach dla dziewcząt. *Rekonesans* (2010) - teksty te są poprawne merytorycznie – nie wnoszą one jednak zbyt wiele nowych treści w zestawieniu z tymi przedstawionymi w recenzowanej wyżej monografii *Jaki jest chłopak...*

Bardziej nachylony teoretycznie tekst w tym obszarze to zamieszczony w Roczniku Pedagogicznym (2004) artykuł *Nowe media jako przedmiot badań pedagogicznych – ograniczenia metodologiczne i poznawcze*. Pozytywnie należy ocenić sam fakt próby rekapitulacji ówczesnej wiedzy kontekście badań pedagogicznych. Sama analiza mogła jednak być dokonana bardziej starannie, np. poprzez dychotomiczną analizę mediów tradycyjnych i nowych, np. w odniesieniu do telewizji i internetu. Elementy takiej analizy pojawiają się w tekście. Są one jednak rozproszone i przez to redukują swój analityczny potencjał. Wiele za to wnosi ciekawy i krytyczny przegląd teorii dotyczących wpływu mediów (np. S. Halla teoria przeciwstawnego dekodowania). Mimo, że tekst powstał prawie dziesięć lat temu jego lektura jeszcze teraz przydałaby się niektórym zwolennikom pedagogicznego myślenia opartego na determinizmie technologicznym oraz przekonaniu o jednokierunkowym wpływie przekazów medialnych w szczególności na dzieci i młodzież.

Drugi obszar badawczy jest reprezentowany przez publikacje przedstawione do oceny dotyczy analizy dyskursu dotyczącego edukacji w Polsce. Do utworów naukowych w ramach tego obszaru należy zaliczyć drugą monografię autorską oraz opis kilku artykułów.

Ocena monografii wskazanej jako podstawa postępowania

Autorka przedstawiła do oceny liczącą 290 stron rozprawę, pt. *Obraz edukacji w polskim dyskursie prasowym*.

Przygotowując swoją pracę Autorka wyszła z założenia, iż obraz edukacji jaki mają polscy obywatele zależy jest w znacznym stopniu od tego, jak konstruowany jest on

w przekazach medialnych, w całym bogactwie ideologicznych, politycznych a także gospodarczych (czy szerzej ekonomicznych) uwikłań. Książka ma klarowną strukturę – sześć głównych rozdziałów obejmujące dwa wstępne rozdziały wprowadzające w problematykę badawczą (w tym jeden przedstawiający koncepcję dyskursu jako przedmiotu badań), rozdział przedstawiający założenie metodologiczne badań własnych i trzy rozdziały przedstawiające wyniki badań oraz ich interpretację. Rozdział pierwszy koncentruje się na tematyce społeczno-kulturowych kontekstów dyskursu edukacyjnego. W rozdziale tym Autorka zarysowuje kluczowe pytania związane z rolą i kondycją współczesnego polskiego systemu edukacyjnego, szczególnie koncentrując się na krytyce jego słabości. U podłoża tej krytyki leży krytyka neoliberalizmu i wynikających z niego założeń dla edukacji – głównie podporządkowaniu jej prawie wyłącznie prawidłom ekonomicznym. Rozdział ten jest dobrze udokumentowany i bardzo klarownie napisany – mimo „obiektywnego stylu” dzięki doborowi źródeł stanowi on też w moim odczuciu rodzaj deontologicznego manifestu Habilitantki – poprzez wskazanie, które wartości edukacji są dla niej najważniejsze. W rozdziale tym kompetentnie przedstawiono także mechanizmy mediatyzacji współczesności, co stanowi bardzo dobre wprowadzenie do problematyki konstruowania obrazu edukacji poprzez komunikaty medialne. Strukturalnie w tej części brakuje mi dyskusji dotyczącej tego, co w mediatyzacji zmieniły nowe media i ich konwergencja z mediami tradycyjnymi (w kontekście recenzowanej książki – z prasą). Idzie tu głównie o zmiany związane z potencjalnie aktywną rolą odbiorców treści medialnych oraz interaktywnością – także w odniesieniu do nadawcy przekazu. Dodatkowo jestem zdania, iż przywołując pojęcie paniki moralnej na s. 75 warto było zacytować klasyka tej koncepcji – nieżyjącego już socjologa Stanleya Cohena. Rozdział drugi dotyczący badania dyskursu jest bardzo klarownie przygotowanym, dobrze udokumentowanym opracowaniem, w którym Autorka w sposób krytyczny zderza poglądy zarówno polskich, jak i zagranicznych autorów (np. Foucault, van Dijk, Melosik, etc.). Jednocześnie Habilitantka przygląda się różnym perspektywom analizy dyskursu w kontekście ich mocnych stron i ograniczeń, co daje solidne podstawy do analizy wyników badań przedstawionych w monografii. W trzecim metodologicznym

rozdziale Autorka ponownie przekonująco uzasadnia podjęcie tematu, częściowo ponownie przekazując treści przedstawione w rozdziale pierwszym. W tym rozdziale wskazano także przedmiot i cel badań oraz różne poziomy możliwe poziomy analizy wynikające z metody analizy dyskursu. Badaczka lokuje swoje studia w paradygmacie interpretatywnym oraz perspektywie poststrukturalizmu. Autorka klarownie wyjaśnia także, dlaczego i w jaki sposób dobrała materiał badawczy w postaci tekstów z prasy opiniotwórczej (teksty dotyczące edukacji z 522 numerów pięciu tygodników) Nie przekonuje mnie w tym rozdziale forma opisu krytycznej analizy dyskursu jako metody badań własnych – opis ten ma ponownie jak wcześniej w charakter normatywny, przywołujący założenia teoretyczne stosowanej metody – a powinien w tym rozdziale szczegółowo zawierać opis pratyki zastosowania tej metody w badaniach własnych Habilitantki. Sprawia to dodatkowo pewną trudność w ocenie tego jak zaplanowano i przeprowadzono całą procedurę badawczą. W całościowym jednak odbiorze rozdział ten pozwala określić Autorkę jako dojrzałego, świadomego stosowanych metod badacza, zdolnego do zaplanowania i realizacji rzetelnych badań pedagogicznych. Rozdział czwarty odnosi się do formy prasowego dyskursu na temat edukacji. Główny nacisk położono tu na analizę gatunków dziennikarskich, które są stosowane w tekstach dotyczących edukacji oraz lingwistycznym aspektem dyskursu dotyczącego edukacji w tygodnikach (w tym analizy niewerbalnych jego składników, np. fotografii). Przedstawiona analiza wyników została wykonana bardzo kompetentnie przy zachowaniu doskonałej równowagi pomiędzy przedstawionym materiałem badawczym a jego interpretacją, wskazując przykładowo na dominujące typy metafor dyskursie dotyczącym krajowej edukacji. Wreszcie rozdział piaty omawia główne tematy wątki dotyczące edukacji opisywane w artykułach zamieszczonych w uwzględnionych przez Habilitantkę tytułach. Wskazuje tu Autorka na redukcjonistyczny, oparty o kategorie ekonomiczne obraz, który skonstruowany jest jako jednoznaczna, narzucająca się odbiorcy wizja. Pracę zamyka przywołanie przez Autorkę danych empirycznych wskazujących na hegemonię ekonomicznego myślenia o edukacji, które w istotnym stopniu może przyczyniać się do redukcji jej znaczenia oraz koncentracji na fasadowych niepodpartych realizacją istotnych wartości

działaniach. Jednocześnie Autorka podkreśla, iż w przekazach prasowych dominuje gloryfikacja szkolnictwa prywatnego, przy jednoczesnym braku argumentów za taką gloryfikacją.

Problematyka monografii stanowi nowy, z pewnością słabo rozpoznany obszar poszukiwań pedagogicznych w Polsce. Jej treść bez wątpienia stanowi znaczny wkład w dyscyplinę.

Praca jest dobrze przygotowana w wymiarze formalnym – zawiera spis zastosowywanych skrótów, oraz starannie przygotowaną bibliografię, które pozwalają jasno zidentyfikować testy artykułów stanowiące materiał badawczy.

Reasumując, monografia autorska pt. *Obraz edukacji w polskim dyskursie prasowym* stanowi najważniejszą a jednocześnie silną merytorycznie pozycję w ocenianym dorobku. Jej treść wskazuje na wysokie kompetencje Habilitantki w zakresie przygotowania planowania i realizacji badań naukowych.

W tym obszarze powinien mieścić się także zamieszczony w pracy zbiorowej tekst pt. *Analiza dyskursu w praktyce. Obrazy edukacji w opiniotwórczej prasie polskiej*. Zdecydowałem się jednak nie poddawać go ocenie, gdyż stanowi on w znacznym stopniu fragmenty (dosłownie lub w bardzo niewielkim stopniu zmodyfikowane) z drugiej monografii (dotyczy ss. 100-103; 105-106 w artykule oraz ss. 78-81; 87-91 w monografii). Oba źródła nie zawierają przypisów wskazujących te zapożyczenia dużych części tekstów. Tego typu działanie traktuję bardzo krytycznie jako niezgodne z dobrą praktyką akademicką nieuzasadnione pomnażanie swojego dorobku. Działanie to stanowi jednak wyjątek w dorobku Habilitantki, przynajmniej tym przedstawionym do oceny.

Dwa pozostałe teksty, opierające się na tym samym materiale badawczym co druga monografia (*Polska edukacja na łamach tygodników opiniotwórczych w latach 2009-2010* oraz *Hegemonia ekonomicznego myślenia o edukacji w polskim dyskursie prasowym*) także częściowo stanowią powtórzenie treści monografii Habilitantki – jednocześnie jednak pogłębiają analizę o dodatkowe ujęcia, między innymi te, które porównują polską edukację z edukacją realizowaną w innych krajach.

Reasumując, dorobek przedstawiony do oceny, chociaż skromny ilościowo jest spójny i w zasadniczej części na dobrym, a czasami bardzo dobrym poziomie. Zdecydowanie najmocniejszy składnik tego dorobku to dwie autorskie monografie, szczególnie ta, która została przywołana przez Habilitantkę jako podstawa postępowania.

1.3. Autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów

Habilitantka wskazuje (choć nie załącza) dwie prace pod redakcją: *Zeszyty Naukowe Forum Młodych Pedagogów (2002)* oraz *Troska o Innego. Szkice humanistyczne (2011)* we współredakcji. Należy zatem uznać to kryterium za spełnione.

1.4. Sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania - kryterium nie jest spełnione, Habilitantka nie ma w dorobku publikacji z listy JCR

1.5. Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS) – kryterium nie jest spełnione, Autorka nie wykazuje cytowań w bazie WoS.

1.6. Indeks Hirscha wg Google Scholar podane przez Autorkę wynosi 1 (jedna publikacja cytowana min. 1 – podawana liczba ogólna cytowań to 2. Wskaźniki te formalnie sprawiają, iż to kryterium jest spełnione – mimo to wskaźniki te, szczególnie w odniesieniu do długoletniej Badaczki są bardzo niskie i wskazują na niewielkie upowszechnienie i wykorzystanie prac naukowych jej prac naukowych przez zagranicznych i krajowych badaczy.

1.7. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach.

Habilitantka nie kierowała konkursowymi grantami międzynarodowymi lub krajowymi – formalnie to kryterium nie jest więc spełnione. Wskazała za to cztery granty uczelniane realizowane z środków statutowych (jako kierownik i członek

zespołu badawczego. Nie można jednak tych grantów zaliczyć ze względu na ich niekonkursowy charakter, do krajowych projektów badawczych **1.8. Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną.**

Autorka w tym zakresie wskazuje na 4 nagrody Rektora macierzystej uczelni za działalność naukową (r. akademicki 1999/2000, 2000-2001, 2001/2002, 2003-2004).

1.9. Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.

Autorka wykazuje czynny udział w 16 konferencjach naukowych (w tym 7. Międzynarodowych) w latach 1999-2000, podając tytuły swoich wystąpień. Kryterium to należy uznać jako spełnione.

2. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej (zgodnie z kryteriami oceny w postępowaniu habilitacyjnym § 4. Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 września 2011 r. (Dz. U. Nr 196, poz. 1165)

2.1. uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych

Habilitantka nie wykazuje udziału w tego typu projektach – kryterium nie jest spełnione.

2.2. udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji

Habilitantka wykazuje udział w 25 konferencjach (głównie krajowych) oraz w Komitecie organizacyjnym jednej konferencji (XV Letnia Szkoła Młodych Pedagogów – 2001). Kryterium jest zatem spełnione.

2.3. otrzymane nagrody i wyróżnienia

Habilitantka nie wskazuje otrzymania nagród dydaktycznych – kryterium nie jest spełnione

2.4. udział w konsorcjach i sieciach badawczych

Habilitantka nie uczestniczyła w konsorcjach i sieciach badawczych – kryterium nie jest spełnione.

2.5. kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami

Habilitantka nie wykazała uczestnictwa w programach tego typu – kryterium nie jest spełnione.

2.6. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Habilitantka wskazuje udział jako członek komitetu redakcyjnego *Gazety Szkolnej* oraz *Inforu* – w obydwu przypadkach nie mamy jednak do czynienia z czasopismami naukowymi. Kryterium to ni jest zatem spełnione.

2.7. członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach naukowych i towarzystwach

Autorka jest członkiem Zespołu Samokształceniowego Doktorów działającego pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN (od 2009) i wykazała się czynną działalnością w jego ramach, prowadząc warsztaty i wystąpienia (szczególnie w latach 210 i 2011). Jest też członkiem Zespołu Teorii Wychowania działającego pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN (od 2009) oraz członkiem Zespołu zadaniowego Pedagogiki Szkolne (od 2009r.) j. W przypadku obydwu zespołów wykazując aktywne działania naukowe. Była też w latach 2007-2009 członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Kryterium to należy uznać za spełnione.

2.8. osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;

Habilitantka czynnie popularyzuje naukę. Wskazuje 10 popularnonaukowych tekstów (np. w Gazecie Szkolnej, Forum Nauczycieli, Psychologii w Szkole) oraz współpracując z instytucjami praktycznie działającymi na rynku edukacji w zakresie różnych przedsięwzięć i projektów. Kryterium to zostało spełnione

2.9. opieka naukowa nad studentami w toku specjalizacji;

Autorka była w latach 2001-2013 promotorem ponad 100 prac magisterskich – kryterium spełnione.

2.10. opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;

Habilitantka nie wykazała pełnienia takich zadań – kryterium nie jest spełnione.

2.11. staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich;

Habilitantka nie wykazała uczestnictwa w takich stażach – kryterium nie jest spełnione

2.12. wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców;

Habilitantka nie sporządzała opracowań i ekspertyz na rzecz wymienionych podmiotów – kryterium nie jest spełnione.

2.13. udział w zespołach eksperckich i konkursowych;

Habilitantka wskazuje na udział w jury różnych konkursów dla nauczycieli i uczniów – nie może być to jednak podstawą do uznania tego za spełnienie kryterium w tym punkcie, gdyż odnosi się ono do zespołów o charakterze akademickim.

2.14. recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych

Autorka zrecenzowała 2 artykuły w czasopiśmie naukowych – kryterium to zostało więc w minimalnym stopniu spełnione.

Konkluzja końcowa

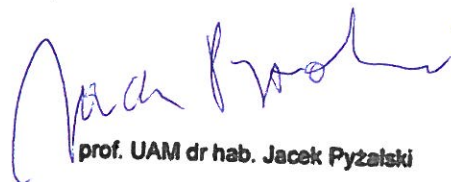
Dr Justyna Dobrołowicz nie spełnia wszystkich kryteriów wymienionych w Rozporządzeniu MNiSW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego – nie kierowała i nie uczestniczyła w konkursowych projektach badawczych krajowych i międzynarodowych ani konsorcjach i sieciach badawczych. Nie brała także udziału w stażach krajowych i międzynarodowych. Nie prowadziła prac eksperckich ani nie brała udziału w zespołach konkursowych i eksperckich. Nie pełniła też roli promotora pomocniczego. Bardzo słabo w dorobku zaznaczona jest naukowa aktywność międzynarodowa Habilitantki.

Równocześnie jednak spełnia większość innych kluczowych kryteriów, publikując dojrzałe naukowo teksty w pracach w czasopiśmie z listy ERIH i ważnych krajowych czasopiśmie z listy MNiSW, monografiach autorskich oraz pracach zbiorowych. Przedstawiony dorobek ten jest spójny, podzielony na wyraźne obszary i wnosi pedagogiki istotną wiedzę z obszarów badań podjętych przez Habilitantkę (w tym w zakresie roli mediów w socjalizacji nastolatków oraz prasowego dyskursy dotyczącego edukacji i jego opiniotwórczego owczego charakteru). Dorobek ten, pomimo sformułowanych przeze mnie wyżej istotnych uwag krytycznych jest zwykle na dobrym i bardzo dobrym poziomie. Szczególnie wysoko oceniam tutaj monografie autorskie – głównie książkę *Obraz edukacji...*, wskazaną jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu. Na pozytywną ocenę zasługuje także dosyć aktywna działalność Habilitantki w obszarze popularyzacji nauki.

Istotne jest także to, że analizując chronologicznie publikacje Habilitantki można zauważyć wyraźny postęp i rozwój, jeśli idzie o metodologię badań oraz umiejętność teoretycznego wielopłaszczyznowego spojrzenia na badane problemy.

Konkludując, mimo braku spełnienia wszystkich kryteriów procedury w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (zgodnie z treścią Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, Dz. U. Nr 196, poz. 1165), przez dr Justynę Dobrołowicz, stwierdzam, że zarówno dorobek naukowo-badawczy, aktywność naukowa Habilitantki, jak i Jej dorobek dydaktyczny i organizacyjny, spełniają w podstawowym stopniu wymagania sformułowane w art. 16. Ustawy z 14 marca 2003 r. z późn. zm. (2011, Nr 84, poz. 455) i tym samym stanowią podstawę nadania Kandydatce stopnia naukowego doktora habilitowanego.

prof. UAM dr hab. Jacek Pyżalski

prof. UAM dr hab. Jacek Pyżalski